

Miquel Borrell i Sabater

prisma

ENS HO HEM PASSAT BÉ

Memòries d'un professor d'història
fill, nét i nebot de botigueres

Col·lecció Prisma - 36

ENS HO HEM PASSAT BÉ

MEMÒRIES D'UN PROFESSOR D'HISTÒRIA
FILL, NÉT I NEBOT DE BOTIGUERES

MIQUEL BORRELL I SABATER

Cossetània
EDICIONS

Editat amb la col·laboració de:

Ajuntament de Santa Coloma de Farners

Primera edició: maig del 2015

© del text: Miquel Borrell i Sabater
www.miquelborrell.cat

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C/ de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-322-7

DL T 657-2015

INTRODUCCIÓ OBLIGATÒRIA

Puc escriure aquestes memòries per casualitat, ja que sóc viu gràcies a l'atzar o gràcies a Déu. Jo ho atribueixo a l'atzar, ja que em sembla que no crec gaire en Déu per diverses raons que la vida m'ha ensenyat. La primera, quan tenia uns vuit anys i caminava amb els meus pares pel carrer de Vall (anomenat anys més tard carrer de Pare Rodés, un insigne astrònom colomenc, però dit avui dia per tothom la Rambla) quan ens trobàrem en direcció contrària el colomenc Narcís Jubany, nomenat recentment bisbe auxiliar de Barcelona. Els meus pares, joiolosos, cridaren: “Miquel, el senyor bisbe, vés a fer-li l'amistat!” I jo, obedient i feliç, vaig llançar-me a la trobada celestial amb la mala sort que a un metre de l'insigne prelat vaig entrebancar-me i vaig caure a terra. Anava, com era preceptiu de maig a octubre, amb pantalons curts i em vaig pelar els genolls. Arribaren els meus pares, saludaren el bisbe i rigueren tots tres mentre jo sentia que deia “pobret”. Vaig pensar que Nostre Senyor —així m'ho havien ensenyat, Déu era una paraula massa grossa— era un ésser que reia mentre jo plorava i treia una mica de sang pels genolls. I no em va agradar.

Quan tenia deu anys i anava a cals Hermanos (La Salle, però d'ara endavant sempre escriuré cals Hermanos), començàvem les classes a les nou del matí. A l'hivern feia fred, més fred que ara, no hi havia tants cotxes ni calefaccions. O sigui que no hi havia tanta contaminació i no s'havia accelerat el que ara anomenem el canvi climàtic, que certament fa que la primavera i la tardor quasi desapareguin i s'allargui la calor. De fred, pluja i neu, ben poc. Unes quantes glaçades i prou. Abans feia fred, anaves a classe a l'hivern i tocaves els caramells i penjolls de gel a qualsevol cantonada, penjats a les canaleres. De tant en tant, els pares o uns veïns es queixaven que la glaçada havia

rebenat els conductes de l'aigua, que eren de plom, malgrat que els comptadors els tenien ben tapats amb una saca per evitar precisament aquestes rebenades. Com si fos ara, tinc el record de la meua mare embolicant-me amb una bufanda enorme de quadres marrons, quan havia donat dues o tres voltes el que sobrava me l'enfonsava per dins el coll de l'abric. A més a més, un casquet amb borla. En Pere Serra, *Fontdeglòria*, m'informa que el dia més fred a Santa Coloma des que es tenen dades fou el 2 de febrer de 1956: -18° i el de més neu el 25 de desembre de 1962, 40 centímetres. Curiosament, el dia més calent ja és d'aquest segle, el 12 d'agost de 2003, 42° . O sigui que feia fred, vorejant els zero graus ens hi trobàvem molts matins. A la classe hi havia una estufa de serradures o llenya, no ho recordo; segurament devia ser polifacètica i ho cremava tot, perquè de tant en tant també hi tiràvem soles de sabates velles o cobertes i càmeres de camió que feien una pudor infernal, però escalfava una estona. Abans tot es reciclava, millor dit —no coneixíem aquesta paraula—, abans tot s'aprofitava. Doncs bé, en aquesta classe, el que arribava tard es quedava a fora una bona estona, sota el porxo —la galeria, en dèiem—, fotent-se de fred. I el que arribava tard tot sovint era un nen que venia de pobre —o sigui, no pagava— caminant des de la Casilla, una masoveria un pèl més amunt de l'ermita i el castell de Farners. Doncs aquest nen es passava molts mitjos matins mort de fred a la galeria, fins l'hora del pati, perquè arribava tard. Com era possible que un nen de nou anys que venia sol a ple hivern caminant una hora i escaig per un camí gelat i solitari fos castigat així? La frase que escoltava era sempre la mateixa: “Al cim que véns sense pagar encara arribes tard? Fora”. Ja tenia jo un altre motiu per no creure en Déu —bé, en els seus representants—, per manca de caritat, de sensibilitat, d'amor. M'entristeixo ara en escriure i pensar en ell, perquè, a més a més, quan nosaltres anàvem a casa a dinar, a escalfar-nos una mica i menjar calent, ell restava al porxo obert a l'entrada de les aules, menjava el que portava, fred, dins d'una carmanyola i quan plegava a les sis —nosaltres a les set perquè pagàvem el que anomenàvem la *vela*, que devia ser la vetlla, però tots en dèiem la *vela*— ell tornava a passar per Sant Salvador o per la Gorga i camí de Farners amunt, fosc i fred, cap a una casa de pagès, casa seva, que no tenia ni electricitat. Però els *hermanos* es vanagloriaven de tenir nens pobres a la seva escola i algun es beneficiava dels grans coneixements que ens ensenyaven.

Ja veieu, doncs, que no podia creure gaire en Déu, millor dit, en els seus representants. I encara una tercera raó quan uns quants alumnes deixàrem La Salle i anàrem a estudiar batxillerat a l'Acadèmia. En complir dotze anys ens preparàvem per rebre la Comunió Solemne, que només la celebràvem al bisbat de Girona, i un dia a la setmana anàvem a catecisme amb el senyor rector. Ja teníem una edat en què distingíem la justícia de la injustícia i era vergonyós i ens enfadàvem, però ens aguantàvem davant seu, quan vèiem el senyor rector que era condescendent amb les respostes que donaven els alumnes dels *hermanos* i era estricte amb les nostres, de forma que cada dia els primers de la filera eren els alumnes dels *hermanos* i nosaltres quedàvem sempre al final. Ja tenia tres raons per no creure en Déu; bé, en els seus representants. Amb els anys ho he raonat d'una altra manera però el resultat final ha estat sempre el mateix: el Déu que ens volen fer veure els ministres de l'Església no existeix. Ni el Déu de l'Antic Testament, venjatiu i sanguinari, ni el Déu del Nou Testament, farcit d'ordenances i reglaments, i molt menys la versió que els seus ministres han volgut escampar: "En aquest món hem vingut a patir; no us revolteu, no us queixeu, que com més patiu aquí, més feliços sereu a l'altre món." Sempre aquesta oposició món terrenal *versus* món celestial, matèria *versus* esperit, vida *versus* mort. No hi crec, sempre m'ha semblat que som al món per ser feliços, no infeliços i que Déu no és res més que la recerca constant de la felicitat, ens el fem nosaltres cada dia. La resta és l'Església, una societat anònima amb molt bona gent però, igual que un partit polític, una societat que s'autoalimenta i dóna unes ordres que només beneficia l'aparell, no els feligresos o els ciutadans. Com a historiador puc afegir-hi una altra dada: els espanyols i catalans hem estat propensos a cremar esglésies, a cada revolució hem encès convents, monestirs, esglésies i capelles. Som salvatges? No ho crec, fixeu-vos que no hem cremat mai cap escola ni cap hospital. Més que salvatges em sembla que som selectius. Bé, no volia estendre'm tant, o sigui que tornem al començament. Si sóc viu és gràcies a l'atzar.

No us penseu que explicaré que he sobreviscut a espectaculars accidents de cotxe dels qual he sortit sa i estalvi o a perillosos aterraments en avions de baix cost. No, per sort no, i tot fou molt abans fins i tot que a casa tinguéssim cotxe. Devia tenir uns sis anys, jugàvem a indis i vaquers, jo era un indi i em mataren. En el moment de morir

vaig caure estestat al mig del meu carrer, el carrer de Camprodon, que era i és el d'entrada al poble, ara d'un sentit (entrada), però abans de doble sentit. A finals dels cinquanta no hi passaven gaires cotxes, ens podíem passar una hora o dues sense veure'n cap. I el carrer era de terra, no l'asfaltaren fins a mitjan anys seixanta. He buscat a l'Arxiu de Santa Coloma els llistats dels mitjans de transport i he trobat els de l'any 1958: 32 automòbils (l'any 2014 n'hi ha 6.100), 9 autobusos, 40 camions, 82 motocicletes, 692 bicicletes, 15 carros de més de 1.200 quilos, 104 carros d'entre 800 i 1200 quilos, i 157 carros de menys de 800 quilos. Jo complia el meu deure d'estar mort mentre els meus companys s'anaven matant i mentre el *recader* Peraferrer complia el seu deure d'arribar al poble cada dia a la mateixa hora amb els encàrrecs i paquets que portava de Girona. Coincidírem al mig del carrer, jo estirat, immòbil i ell amb un camió, em sembla marca Pegaso, no ho recordo. Molt abans d'arribar ja em va veure i començà a fer sonar el clàxon però és ben clar que si jo era mort no el podia sentir, o sigui que vaig restar impàvid estirat a terra, no fos cas que els meus enemics vaquers m'acusessin de fer trampes i em prohibissin jugar uns quants dies. El camió s'acostava, cada vegada amb més fressa, i era més gran, enorme i el clàxon sonava ja ininterrompudament, estrepitosament; però on s'havia vist que la màquina guanyés a un indi mort?! Frenà a dos metres, en Peraferrer obrí la porta, els indis i vaquers, amics i enemics meus, pararen el seu joc en veure que se n'obria un de nou, el xofer arribà on jo era i, fent trampa —perquè si jo estava mort no podia enraonar— vaig explicar-li precisament això, que estava mort i que no em podia moure. El camioner va cridar no recordo què, em va agafar amb els seus braços forçuts, em diposità a la vorera, em portà agafat de la mà fins la botiga de casa per informar a la família que m'havia mort o matat o executat; sortí, pujà al camió i marxà cap al seu garatge per començar el repartiment. Cap cotxe no esperava fent cua, ja he dit que no hi havia gaires cotxes a Santa Coloma. Sortiren de la botiga la meva mare i la meva àvia, s'acabà el joc, vaig ressuscitar amb una plantofada seguida d'una riulla i així s'acabà el possible atropellament d'un indi de sis anys. El Gran Manitou va salvar-me.

Amb set o vuit anys jugava amb els meus amics del carrer —en Vador Xec, en Pedrito del Quartel, en Josep de cal Ros, els mateixos indis i vaquers d'abans— al terrat de casa meva. No sé de qui fou la

idea —tots érem prou eixelebrats—, però decidírem fer una expedició al teulat de la casa veïna, can Ribas. Dit i fet, vaig enfilar-me sobre la barana de casa meva i vaig saltar al teulat veí, fent equilibris sobre les teules. Em seguiren els altres i de sobte, estrepitosament, el teulat s'obrí i m'engolí, caiguérem alhora trossos de teules i jo mateix al terra de la casa del veí, un terra farcit de dalles i fangues apuntant enlaire, punxegudes com llances i espases, i maquinària per enganxar al tractor, tota aflada i esmolada. Vaig quedar entre una dalla i una fanga, vingué de centímetres que cap no em foradés mentre queia. Vaig aixecar el cap i vaig veure un forat amb sis ulls esbatanats que em miraven espaordits. Un nen travessat per una eina del camp havia de ser horrorós, però en el meu cas encara més, hauria estat una tragèdia perquè jo era —i sóc— fill únic. L'Enriqueta Ribas m'acompanyà a casa per informar de la malifeta i per posar-se d'acord amb la meva àvia Rossita per pagar l'arranjament del teulat. La mare em va repassar, els amics ja s'havien esmunyit i tardaren setmanes a tornar a jugar a casa, m'havien castigat després d'una sessió de cops de ventall al cul. La mare cridava i plorava i amb el temps vaig saber que senzillament estava nerviosa no pel que havia fet, sinó pel que em podia haver passat. Sóc fill únic, la meva mare també, la meva dona també i el meu sogre també. I el meu pare només tenia dues germanes solteres. O sigui que ja dic per endavant que la meva família és molt curta. La majoria dels meus amics (excepte en Tés, la Júlia i l'Andreu, tots tres fills únics com jo) tenen un germà o germana, això sí, sis o set anys més petits. Tots naixérem el 1953 però els pares que decidiren tenir un altre fill no ho feren fins a finals de la dècada, quan l'economia començava a rutllar.

La tercera vegada que em vaig salvar de la mort fou amb l'aigua, devia tenir uns onze anys. Darrere el nostre carrer només hi havia camps i boscos i nosaltres hi anàvem sempre que podíem, o sigui, quasi cada dia, menys a ple hivern. Hi havia una masia gran i bonica, can Llandric, que tenia una bassa envoltada d'alzines. Una bassa! Hi agafàvem granotes, ens tiràvem aigua i ens hi refrescàvem els peus. Fins que un dia d'estiu, en plenes vacances caniculars, vaig localitzar al magatzem de casa una enorme caixa de fusta, buida, de sabó El Lagarto. Sense dir res a ningú —havia de servir per a la llar de foc— me la vaig emportar i amb els caps de pardal del carrer la traginàrem cap a la bassa; tapàrem els forats amb uns altres trossos de fusta,

agafàrem un pal, li lligàrem un tros de drap i ja vam tenir un pal major per al nostre vaixell pirata. Donat el cas que la màxima inversió l'havia feta jo —la caixa—, vaig tenir l'honor de botar el vaixell. Vaig posar-me dins, m'empenyeren i mentre anava arribant al bell mig de la bassa jo notava —i els meus companys veien— com la caixa que figurava ser un vaixell feia aigües i lentament, però honorablement, s'anava enfonsant en les brutes aigües de la bassa de can Llandric. Sortosament només hi havia quatre pams d'aigua i vaig poder sortir caminant ple de llot, però la barca quedà enganxada en el fang, engolida. Si hagués estat més profund, m'hi hauria quedat perquè no sabia nedar. Quan vaig arribar a casa brut i xop, el ventall tornà a funcionar. A can Llandric tenien un masover, en Merino, bon jan, la seva dona venia a comprar a casa.

Encara una quarta vegada em vaig salvar de morir, també engolit per l'aigua. Ja era més gran, devia tenir uns dotze anys, era a l'estiu, fèiem vacances. Agafàvem les bicicletes, pesants i sense canvi de marxes —no com les d'ara— i enfilàvem alegrement per la carretera de Sant Hilari fins arribar, al cap de mitja horeta amb més pujada que baixada, a l'indret de les Fosses, uns gorgs magnífics i estrets que formava la riera per sota can Lleonart. Deixàvem les bicis arran del marge —a ningú no se li hauria ocorregut que les poguessin robar— i baixàvem per un caminet fins aquell paradís de roques i aigua fresca i cristal·lina. Jo havia après a nedar horitzontalment però no em sabia aguantar si quedava en posició vertical. A la gorga —sempre ho hem dit en femení— on anàvem hi havia un racó que colgava i jo, nedant, nedant —i suposo que jugant amb els altres o despistat— hi vaig arribar amb la mala sort que, no sé si jo mateix o empès per algú, vaig quedar en vertical i vaig començar a enfonsar-me, treia el cap i em tornava a enfonsar, l'instint em portava a fer un esforç i tornava a treure el cap, però el cos i la gravetat em tornaven a enfonsar. Ho veié en Mingo Barbé i vingué a salvar-me. M'agafà, però jo, espantat i sense raonar, el vaig engrapar tan fort pel coll que ens enfonsàvem tots dos. Per sort aconseguí desfer-se de mi. Després arribà en Quim Lleonsí, que m'agafà de la panxa, aconseguí posar-me en posició horitzontal, em donà una empenta i jo, foll, vaig començar a picar de braços, o sigui, a nedar, vaig sortir d'aquella trampa i em vaig posar a plorar sobre una roca.

Dues vegades —el teulat i la bassa— fou l'atzar qui em salvà, mentre que una altra —les Fosses— fou en Quim Lleonsí i l'altra el bon seny del xofer Peraferrer. I encara en resten dues més, bombes; sí, de bombes vaig lliurar-me, ja ho llegireu pàgines ençà. O sigui que sóc viu per explicar la meva vida amb tots els ets i uts, però la meva vida és també la vida dels altres, de moltes altres persones i ambients que m'han envoltat al llarg de seixanta anys. Tanmateix, escric unes memòries, no una història, que ja n'he escrita molta. Em curo en salut amb unes quantes frases de personatges famosos, així ningú no em podrà recriminar si el que explico va passar com ho explico jo o com ho recorda ell, perquè una cosa és certa: el pas del temps posa pols sobre la nostra vida i el que fou realitat en el passat ara és record. La meva veritat no ha de coincidir per força amb la veritat dels altres, raona l'escriptora Carme Riera en el seu llibre *Temps d'innocència*. I ho rebla encara més l'agent literària Carme Balcells: “La realitat és el que la gent recorda, no el que va passar.”

Sóc historiador, i per a mi la Història és analitzar el passat, la Memòria és recordar el passat i la Nostàlgia és voler tornar al passat. Nostàlgia ve del grec i vol dir precisament ‘retorn al passat amb dolor’. En aquestes Memòries hi trobareu una mica de totes tres i depèn del vostre tarannà que hi trobeu més història, més memòria o més nostàlgia. Com escrivia Josep Pla, “la selva de la solitud humana es compon de nosaltres tal com som; de l'opinió que tenim de nosaltres mateixos; de l'opinió que de nosaltres tenen els altres; de l'opinió que pretenem que els altres tinguin de nosaltres; del ninot que nosaltres mateixos ens creem a conseqüència de les opinions alienes”. O sigui que, seguint un ordre cronològic, dedicaré unes pàgines, no tantes com jo voldria, als meus avantpassats, els Borrell i els Sabater, unes altres al meu carrer de Francesc Camprodon per desembocar, ara sí, a la meva vida.

ELS BORRELL, DE TEIXIDORS DE LLI A PINTORS DE PARETS

Els Borrell de la meva nissaga provenim de la vall del Terri, on n'he trobat a finals del XVII a Corts, a Sords, a Sant Andreu del Terri i a Cornellà del Terri. En el segle XIV surten citats a Sords els masos Farró, Borrell i Sa Quintana. El Borrell més llunyà de la meva família documentat per mi ha estat en Silvestre Borrell, de Rabós del Terri, treballador, casat amb l'Esperança Badosa i Cortiada, morts ambdós abans de 1796. Els llibres parroquials de Sant Andreu del Terri i de Rabós del Terri no s'han conservat, o sigui que no puc anar més enre per aquest costat. La data de 1796 la sé perquè el 24 de setembre d'aquest any es casà el seu fill Joan Borrell Badosa a Cornellà del Terri i en la partida hi especifica que els seus pares són morts. Joan Borrell Badosa, jove treballador de la parròquia de Rabós del Terri, nascut cap a 1770, es casà, dic, el 24 de setembre de 1796 amb Margarida Palom, nascuda el 31 de gener de 1781.

En Joan Borrell Badosa generà certa activitat que es conserva registrada. Deu anys més tard del seu matrimoni, el 25 de setembre de 1806, féu un establiment que li serví per marxar de viure de calcs so-gres a la seva casa pròpia. En aquesta data, Antonio Amalrich Ferran i Hugas, pagès de Peratallada, establí a Joan Borrell Badosa, teixidor de Cornellà i als seus, perpètuament, una part de la casa que conformava el mas Feliu de Sords. Establiren també tres vessanes de terreny del mateix mas. L'entrada de l'establiment fou de 400 lliures barceloneses i, de cens anual, mitja quartera de blat per pagar el primer d'agost. Fou aquí on s'establiren els Borrell i on naixeren els seus fills i on viuen encara uns Borrell, parents meus.

Els Borrell tenien certes propietats foranes a Cornellà que es ven-gueren per potenciar el seu patrimoni. L'11 de desembre de 1816,

Josep Borrell Badosa Cortiada, terrissaire de Sant Andreu de Rabós de Terri i el seu germà Joan Borrell Badosa Cortiada, teixidor de Cornellà, renunciaven i cedien al senyor comte de Solterra totes les terres i casa situades en el veïnat de Palausacosta, parròquia de Sant Feliu, que foren establertes per l'antecessor del comte a Badosa Cortiada, l'avi matern dels dos Borrell, els quals cobraren 800 lliures en diversos terminis i de diversos deutors del comte. Una petita fortuna. Anys més tard, el 21 de juliol de 1830, Casilda Vila Deulofeu, vídua, i el seu fill, Joan Vila Deulofeu, ambdós de Cornellà, liquidaren el cens que tenien a favor de Joan Borrell Badosa, de Cornellà, amb una pensió de tres lliures que pagaven cada any el 5 de desembre i que corresponia a una vessana de terra propietat de l'esposa d'en Joan Borrell, la Margarida Palom. El preu que pagaren per la redempció del cens fou de seixanta lliures. O sigui que en Joan Borrell fou un teixidor que aprofitava la fam de terres dels segles XVIII i XIX per augmentar la seva liquiditat. Entre 1800 i 1820, en Joan Borrell i esposa tingueren molts fills: Maria, Joan, Úrsula, M. Àngela, una altra Maria, Candia, Eugènia i Thomàs, escrit amb h en els documents, nascut el 23 de març de 1800. Aquest Thomàs Borrell Palom, jove teixidor de lli, es casà molt jove, el 4 de desembre de 1815, amb Magdalena Masgallart, nada el 5 de març de 1796, i tingueren uns quants fills: Rosa, Joan, Silvestre, Pere i Esteve Borrell Masgallart, nat el 4 d'agost de 1821 a Sords.

El jove Esteve Borrell Masgallart, paleta, marxà de Sords, no sabem per quines raons, i arribà a Santa Coloma l'any 1847, per feina suposadament o potser per casar-se, en un casament arranjat, ja que ho féu el mateix 1847, amb Magdalena Carós Geronès. L'Esteve Borrell Masgallart va fer capítols matrimonials quan es casà, on ja surt citat com a mestre de cases; els pares de l'Esteve aportaren de legítima dues-centes lliures barceloneses, mentre que Josep Carós, corder, germà de l'esposa Magdalena Carós li ofería com a legítima dues-centes lliures barceloneses, una calaixera de noguera “junt ab las robas corresponents a son us y estat”. L'inquiet Esteve Borrell generà nova documentació l'11 de novembre del mateix 1847, quan Manuel Roda, fuster de Santa Coloma, li establí un tros de terra de sis canes d'ample prenent-la de la paret de tramuntana, “o sia frenta la travessia que va del carrer Sant Sebastià fins al Firal fins a trobar-se afrontació de Vicenç Bataller [...] lo qual establiment es fa a tota

utilitat y profit del adquiredor” amb les condicions següents: l’Esteve Borrell podia construir casa per la qual pagaria perpètuament un cens de dues lliures barceloneses amb moneda corrent cada any per Nadal. També hauria de pagar cada any, perpètuament i per Nadal, quatre lliures barceloneses al procurador de Barcelona D. Agustí Carreras i de Campa, que era el propietari dels terrenys sobre els quals en Roda feia l’establiment. Sobre aquest solar, l’Esteve hi construï la casa del carrer del Progrés, 1, o carrer de Girona, 3, ja que feia i fa xamfrà, i que anà a habitar amb la seva família el 20 d’octubre de 1848. A la seva llibreta de notes l’Esteve hi escrigué: “el dia 20 del mes de octubre del año 1848 varem venir a habitar a la casa nostra”.

L’Esteve i la Magdalena tingueren set fills: Coloma; Dolors; Pere (6-11-1851, el meu besavi); Maria (3-6-1854, que es casà amb en Martí Jofré i d’aquí el meu llunyà parentiu amb els de can Cascarrí); Àngela (12-2-1857, 30-11-1924), que es casà amb Martirià Cantalozella, d’aquí el meu també llunyà parentiu amb els Cantalozella, dels quals en parlaré més endavant; Gerònima, i Salvador.

El meu rebesavi Esteve Borrell devia ser trempat i espavilat, empedor, en diríem avui dia, perquè arribà a Santa Coloma de molt jove, amb 26 anys, es casà, es féu un nom com a mestre de cases a la ciutat i fou conegut com “l’Arquitectu”. La seva primera referència la trobo en l’acta municipal del 5 de maig de 1850 quan l’Ajuntament aprovà el primer, diguem-ne, pla d’urbanisme de la ciutat presentat per Esteve Borrell, i rebutjà el presentat per Salvi Cañellas, i que resumeixo en la taula següent:

PROJECTE DE NORMES D’EDIFICACIÓ PER A SANTA COLOMA DE FARNERS, ACTA D’AJUNTAMENT 5-5-1850, EN QUÈ S’APROVA EL PROJECTE D’ESTEVE BORRELL MASGALLART		
	<i>Elevación</i>	<i>Anchura</i>
Puertas principales	14 palmos	10 palmos
Balcones de primer piso	13 palmos	6 palmos
Balcones de segundo piso	11,5 palmos	5,5 palmos
Pórticos de escalera	10 palmos	5 palmos
Ventanas en primer piso	7,5 palmos	4 palmos
Ventanas en segundo piso	6 palmos	3 palmos

L'alçada de la planta hauria de ser des de la superfície del terreny, o sigui, des del terra fins al primer pis, 18 pams. Del primer al segon pis, 16 pams, i del segon al tercer pis, 14 pams. O sigui que l'alçada d'una casa normal de planta i pis serien 34 pams (6,8 metres) i d'una casa de categoria (planta i dos pisos) seria de 48 pams (9,5 metres). Les portes haurien de quedar centrades amb el balcó i en l'acta municipal s'ordenava notificar aquest acord a tots els paletes, amb el benentès que a qui no el complís se li posaria una multa de cent rals, a més de tornar a rectificar l'obra a càrrec del paleta infractor. A més a més, l'acord no solament afectava les cases noves, sinó tots els edificis que es reedifiquessin o restauressin.

La segona actuació municipal de l'Esteve Borrell fou confeccionar els plànols de la primera caserna per a la Guàrdia Civil, segons consta en l'acta de la sessió municipal del gener de 1852. Devia treballar bé perquè en l'acta municipal del 28 d'agost de 1853 el nomenaren mestre d'obres municipal amb un sou de 400 rals anuals amb la tasca de fer "el levantamiento de todos los planos, croquis, y diseño de cualesquiera obra pública así como del de todos los demás objetos de policía urbana y ornato"; s'acordà també reunir tots els paletes i notificar-los que a qualsevol obra que fessin el mestre d'obres municipal Esteve Borrell Masgallart hauria de donar-hi el vistiplau.

Una altra feina seva fou el disseny de l'antiga carretera d'Anglès, la que continuava carrer del Prat amunt i, tal com hi és encara avui dia com a pista, passava per sota l'actual geriàtric i anava pujant, més suaument que si agafés pel Puig Fortí, fins arribar a l'actual carretera d'Anglès a l'alçada de l'antic camp de tir, o sigui, uns 400 metres abans de la benzina. L'Arxiu Històric Comarcal disposa de força plànols i projectes signats pel rebesavi Esteve Borrell en la dècada de 1850, quan era mestre d'obres municipal; en uns quants simplement hi ha el seu vistiplau amb petites anotacions tècniques de millora dirigides al paleta constructor, i en d'altres ell mateix era el paleta. Força de les cases projectades foren edificades en el carrer Girona i en la "Calle Nueva" de la carretera a Barcelona, o sigui, el que serà el meu carrer, primer anomenat Aurora i més endavant Francesc Camprodon. A l'agost de l'any 1857 es va dissenyar, traçar i alinear el tros de carrer que avui dia va de la plaça del Firal fins al carrer del Progrés, o sigui, l'inici de l'actual carrer de Girona. Així ho explicava l'Ajuntament: "rectificación de la calle que desde la travesía de la del Ferial a la de

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ OBLIGATÒRIA	5
ABANS	
ELS BORRELL, DE TEIXIDORS DE LLI A PINTORS DE PARETS	15
ELS SABATER, DE PAGESOS A BOTIGUERS	41
EL MEU CARRER DE FRANCESC CAMPRODON	53
INFÀNCIA (1953-1967)	
EL NAIXEMENT	81
LA BOTIGA	95
LA PRIMERA INFÀNCIA	109
CALS HERMANOS	119
L'ACADÈMIA	191
ADOLESCÈNCIA (1967-1973)	
L'INSTITUT DE GIRONA	243
L'ESCOLA NORMAL	295
MESTRE I UNIVERSITARI	325

532 *Miquel Borrell i Sabater*

LLARGA JOVENTUT (1973-1992)

EL SERVEI MILITAR.....335

L'ESCOLA MONTSENY DE BREDÀ 363

MATRIMONI I MOLTS ANYS D'ESCOLA 381

MADURESA (1992-2014)

SER PARES 427

DE L'ESCOLA A L'INSTITUT 439

L'INSTITUT SANT ELM I LA TESI DOCTORAL 445

L'INSTITUT RAFAEL CAMPALANS D'ANGLÈS
I REFLEXIONS PEDAGÒGIQUES 459

LLIBRES I LLIBRES.....477

VACANCES I MALALTIES 493

MEDITACIONS FINALS 507

LLIÇÓ MAGISTRAL.....519